

φυγε ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς πένης του καὶ τῶρα φε-

«Ἐπρεπε», γράφει ὁ Λαμπελέτ, ἰννοῶντας τὸ Ὀδεῖο, ἀντὶ νὰ εἶχε συγκεντρώσει ὅλες του τὶς ἐνέργειες εἰς τὸ νὰ παράγῃ θηλυκὲς κλειδοκυμβαλιστικὲς μετριότητες, νὰ εἶχε δώσει μεγάλη σημασία στὴν ἀνάπτυξη τοῦ κλάδου τῶν ἀνωτέρων θεωρητικῶν μαθημάτων(1) καὶ νὰ προετοιμάζεν ἔτσι τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἴδρυσιν μιᾶς τάξης ὅπου νὰ σπουδάζεται σοβαρὰ ἡ σύνθεσις καὶ ὅπου οἱ Ρωμιοὶ μαθητὲς ἀφοῦ θὰ ἀποκοῦσαν τέλεια μόρφωσι, θᾶβρι-σκάν κ' ἔνα πολῦτιμο ἐθνικὸ ὑλικὸ λαϊκῶν τραγουδιῶν ὅπου θὰ ἐπὸτιζαν τὴν ψυχὴ τους καὶ θὰ προετοιμάζαν ἔτσι τὴν ῥωμαϊκὴν τέχνην γιὰ τὸ μέλλον».

Καὶ τί ἔγραψα ἐγὼ; Πῶς τὰ «δημοτικὰ μας τραγοῦδια» ποῦ ἀπάνω σ' αὐτὰ θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ θὰ τὰ χρησιμοποιήσουνε ἐκεῖνοι ποῦ θὰ ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουνε, καὶ οἱ ὅποιοι μπορεῖ καὶ νὰ βγοῦνε κ' ἀπὸ τὸ Ὀδεῖο, μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ μὴ βγοῦνε, κ' ἔφερα γιὰ παράδειγμα τὸ Λάβδα.

Καὶ γιὰ νὰ τελειώσω.

«Καὶ μιὰ ἄλλη ψευτιά ποῦ εἶπανε γιὰ μένα — λέει ὁ Γ. Λαμπελέτ—εἶναι πῶς γυρεύω στὸ Ὀδεῖο νὰ φέρω τὴν Ἰταλικὴν μουσικὴν».

Κι ὅμως κ' αὐτὸ τῆπε ὁ Λαμπελέτ. Κι ἀν δὲν τῆπε καθαρὰ καὶ ξάστερα στὰ ἄρθρα του ποῦ δημοσιεύτηκανε στοὺς «Καιροὺς»—ποῦ γιὰ κείνους ποῦ ξέρονε νὰ διαβάζουνε τῆπε κ' ἀκρωτάρια — τῆπε φαρδία πλατεία στὶς πρὸς Γ. Ἀξιώτην ἐπιστολὲς του, ποῦ δημοσιεύτηκανε στὴν «Κριτικὴ».

Νὰ λοιπὸν τί ἔγραψε σ' ἔνα γράμμα ὁ Γ. Λαμπελέτ («Κριτικὴ» σελ. 195):

«Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐμφυσᾶν καὶ τὸ ἐπιβάλλειν με

(1) Ὁ Γ. Λαμπελέτ εἶναι δάσκαλος στὰ θεωρητικὰ μαθήματα.

Ἄκου, ὁ Ἄσκραϊὸς εἰμ' ἐγὼ, δὲν εἰμ' ἐγὼ τεχνίτης
Τῶν ἠσυχῶν χρυσοῦντων, τῶν ἰσορῶν σκοπῶν,
Τῆς μαύρης γῆς ποῦ τὴν πατῶ μὲ σέρνει ἐμεὶ ὁ
μαγνήτης,

Ὁ νοῦς μου πάει μὲ τὰ φτερά τῶν ἀναστενασμῶν.
Ραχοῦλες, εἶμαι ὁ πιστικὸς τῆς ἡμερῆς ἀρνάδας,
Ὁργῶνω, σπέρνω, ἰδροκοπῶ, τοῦ κάμπου δου-
λευτής,

Καὶ λούζω τὸ τραγοῦδι μου στῆς δροσοπρασινάδας
Τὰ δάκρυα καὶ στὰ δάκρυα τῆς δύσκολης ζωῆς.
Ἐωμάχο εἶσαι, τραγοῦδι μου, τάλετ' εἶν' ἡ χαρὰ
μου,

Τὰ κύματά τους ταίριασαν τὰ στάχια καὶ οἱ ρυθμοί,
Ρηγᾶδων ξεφαντώματα δὲν ξέρονε τῶνομά μου,
Τὸ ξέρ' ἡ μοναξιά, τὸ φῶς καὶ ἡ νύχτα, καὶ ἡ
ψυχή.

Καματερά, τὸ ξέρετε, σπρωγμέν' ἀπ' τὴν βουκέντρα,
Μιά λάμψη ἀξήγητη φωταίει τὰ βύθη σας θαμπά,
Τὸ διαλαλᾶν οἱ γέροντες, καὶ τὰ μεγάλα δέντρα
Τάκοῦσαν καὶ περπάτησαν, κ' ἤρθανε πὺρ σιμά.

Στὸ χῶμα τὸ πρωτόγονο τῆς γύμνιας τὰ τσακάλια
Μέσ' στῶν πατέρων μου οὐρλιαζαν τὶς ἀχαρὲς ζωῆς,
Σκληρὰ εἶταν τὰ παλῶνα αἰολικὰ ἀπρογιάλια,
Ναῦτες Κυμαῖοι μᾶς σπρώξανε πρὸς θάλασσες
πλατεῖες.

Ναῦτες Κυμαῖοι μᾶς ρίξανε σ' ἀγνώριστα λιμάνια,
Δαλοῦσε ὁ ζιζηκας, ἀνθοῦσαν ἡ ἀγριαγαθιά,
Κ' ἤρθες νὰ βρῆς ἀνάπαυσιν, τριφυλισμένη ὀρφανιά,
Σὲ καλοκαίρια ἀγέλαστα καὶ σ' ἀγρία χειμαδιά.

Ἄσκρα, στὴ ρίζα τοῦ ἱεροῦ βοννοῦ μαυρολογούσες,
Πῆρ' ἀπὸ σένα τὴν τραχεῖα καὶ ἀστολίση φωνή,
Ἐμεὶ δὲ μὲ βυζάζανε στὸν Ἐλικῶνα οἱ Μούσες.
Ἐμεὶ μὲ πικρανᾶνθροναν οἱ φτώχειες καὶ οἱ κρημνοί.

(Ἄκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

τὸ στανιὸ ὡς ἠρησκείαν εἰς τὰς ψυχὰς μας — ἔννοεῖ τὸ Ὀδεῖο—ν' ἀγαπήσωμεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὅ,τι εἶναι ἄκρα ἐκδήλωσις καλλιτεχνικὴ—ἐννοεῖ τὴν Γερμανικὴν μουσικὴν—ἐνδὸς ἀπὸ μακρῶν αἰώνων πολιτισμένου λαοῦ, οὐσιωδῶς δὲ διαφέροντος εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἀντίληψιν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας, πρέπει νὰ καταπολεμηθῶν ὄλοι, ποῦ ἔχουν ἀκριβῆ αἴσθησιν τῶν πραγμάτων—ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του—ὅσο ἀγαποῦν πραγματικῶς τὸν τόπον των καὶ ζητοῦν τὴν ἀληθινὴν πρὸσδὸν του».

Σ' ὅλες του δὲ τὶς ἐπιστολὲς ὄχι ἀφίνει νὰ νοηθῇ, ἀλλὰ τὸ λέει καθαρὰ καὶ ξάστερα πῶς τὸ Ὀδεῖο ἔχει πάθη ἀπὸ Ἰταλοφοβία, ἀν καὶ ἡ Ἰταλικὴ μουσικὴ «εἶναι πλησιέστερα στὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων, συντελεστικώτερα εἰς τὴν φυσικὴν των πρὸσδὸν, ποῦ ἤμπορεῖ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ βλαφθῇ ἡ ψυχικὴ τους υγεία, νὰ ὠφελῆσθαι τόσον ὅσον ἤμπορεῖ νὰ ὠφελῆσθαι ἔνα κομμάτι τοῦ Βετχόβεν ἢ τοῦ Μπάχ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ τὸ ἐννοήσουν» («Κριτικὴ» σελ. 283).

* *

Μποροῦσα ν' ἀραδιάσω κ' ἄλλες περιχοπὲς ἀπὸ τὰ ἄρθρα καὶ τὶς μελέτες τοῦ Γ. Λαμπελέτ γιὰ νὰ τοῦ ἀποδείξω πῶς τὸν παραδιάβασα καὶ πῶς κατὰ τὴν περίστασιν ἀλλάζει ἀλλὰ Ἄρτσέλη πρὸσωπο, ὄνομα καὶ ἰδέες.

Μὰ οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» εἶναι πολῦτιμες, πολυτιμώτερες ἀπὸ τὶς μουσικὲς γνώσεις καὶ συμβουλὲς τοῦ Γ. Λαμπελέτ.

Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Κάθε τ' ἀγέρα φύσημο,
Στὰ σιωπηλὰ δρομάκια
Τοῦ περβολιοῦ τοῦ ἔρημου
Σκορπάει διαβατικά
Φύλλα χλωμά, νεκρόφυλλα,
Καὶ φεύγουν τὰ πουλιάκι
Μὲ θρήνων μελαδῆματα
Ἄπ' τὰ γυμνὰ κλαδιά.

Εἶχα βαθεῖα μὲς στὴν ψυχὴ
Ὁραῖο περβόλι,
Ὁλάνθιστο καὶ μυριστὸ
Μὲ φύλλα δροσερά,
Καὶ τὰ πουλιά ποῦ ὀλόχαρὰ
Παίζαν στὴν περβολίαν
Ἄγκλη του, τραγουδάσαν
Σὲ πράσινα κλαδιά.

Μὰ τοῦ ἀνέμου φύσηξε
Κακότηχην πνοή.
Κάθε μον φύλλο πράσινο,
Ἄλλάζει τὴ θωριά του...
Κ' εἶταν ἡ κάθε ἐλπίδα μου
Ποῦ ἔγεργε νεκρή,
Στὸν κῆπο τώρα τὸ βουβὸ
Μὲ τὰ γυμνὰ κλαδιά του.

Εἰς τὰ κλωνάρια τᾶφυλλα
Τοῦ περβολιοῦ τοῦ ἔρημου
Θάνθισθαι πάλι ἡ ἀνοιχὴ
Θάρσθον καὶ τὰ πουλιά.
Μὰ στὴν ψυχὴ μου φύσηξε
Μία πνοὴ ἀνέμου
Ποῦεταν φαρμάκι κ' ἔσταξε
Τὴ νέγρα στὰ κλαδιά.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ*

4.

Η ΠΡΩΤΗ ΧΡΟΝΙΑ

Ὁ δάσκαλος τοῦ Θύμη ἀρχισε ἀπὸ τὶς πρώτες ἀκόμα μέρες τοῦ Σταυροῦ νὰ διδάσκη στὰ παιδιὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν μ' ἕναν τρόπο παμπάλαιο καὶ πνεματοχτόνο. «Ἄν καί, σὰ σπούδαζε, εἶχε μάθει κουτσά-στραβά καμπόσια παιδαγωγικὰ κ' εἶχε κάνει λίγη πραχτικὴ ἐξάσκηση διδασκαλίας, ὅπως εἶναι δὲ γνωστὰ σ' ὅλους μας, ἄφινε ὅμως ἄλλοτε ἀπὸ ἀγνοικ καὶ ἄλλοτε ἀπὸ φυγοπῶν ἀπαραίτητες διδασκαλικὰς ἀρχὰς, ἀναγκαιότατες μεθοδικὰς ἀπαίτησεις καὶ σπουδαίους παιδαγωγικούς ὄρους. Ὅλες οἱ γνώσεις του εἴταν ἀσθήρητες, ἡ μάθησή του μισή, ἡ καρδιά του ξερή, ὁ νοῦς του στεῖρος, ἡ γλῶσσά του νεκρή, τὸ παιδευτικὸ του σύστημα σάπιο καὶ τὸ ἔργο του θανατηφόρο.

Μὰ ὅσο καλοσυνείδητος καὶ ρέχτης κ' ἀν εἶναι ὁ Ρωμιὸς δάσκαλος, ὅσο κανονικὸς καὶ γόνιμος σπουδῆς κ' ἀν ἔχει κάνει, ὅσο ἀξιοσέβαστη εἶναι ἡ μάθησή του κ' ὅσο ζωντανὴ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰ παιδιὰ καὶ τὴν πατρίδα μας, ὅσο κ' ἀν ἀδιάκοπα καταγίνεται κατὰ τὸ μεγάλο παράδειγμα τοῦ Pestalozzi ἀνὰ ἐπιδιώκη μὲ τὴν ἀγωγή κ' ἀκοίμητα νὰ ποθῇ ὄχι τίποτ' ἄλλο, παρὰ τὸ τέλος τῆς δυστυχίας τοῦ λαοῦ», εἶναι ὅμως δὲν ἀδύνατο νὰ φέρῃ ἀποτελεσματικὰ πλεονεκτήματα στὴν παιδείαν καὶ στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μας. Κι αὐτὸ προέρχεται γιὰτί τὰ πάντα μέσθ στὸ σκολεῖο καὶ συστήματα καὶ βιβλία καὶ προγράμματα καὶ γλῶσσα καὶ συνήθειες καὶ μέσα εἶναι θεώρατα μπόδια, ποῦ στημένα μένουνε παντοτινὰ μπροστὰ του καὶ ποῦ ματαιώνουν ὅλες τὶς εὐγενεῖς προσπάθειές του καὶ στεφανώνουν με τῆς ἀποτυχίας τᾶγκάθια τὸ ματαιόπονο ἔργο του. Πόσοι νέοι μὲ διαλεχτὲς καρδιές καὶ μυκὰ γερὰ δὲν ξοδέψανε, χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὄλο τὸ σπρίγος τῆς νιότης του κ' ὄλη τὴ δόξου τῆς ζωῆς τους στὸ σισύφειο ἔργο τῆς ἐκπαίδευσης τῶν παιδιῶν μας καὶ δὲ σωριαστήκανε νωρὶς-νωρὶς, σαρβάβα ἀπὸ τὴν ἐξάντληση, σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά τῆς κοινωνίας μὲ μοναχὸ κέρδος τὴ θλιθερὴ σκέψη πῶς ὀλοκληρωτικὸς ὄλεθρος μᾶς περιμένει, ἀν ὅσο μπορεῖ πὺρ γλῆγορα δὲν ἀλλάξουμε ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ δὲ μεταρρυθμίσομε πέρα ὡς πέρα καὶ μὲ μιὰ τὸ παιδευτικὸ μας σύστημα!

Μὰ καιρὸς εἶναι νὰ ρίξομε μιὰ προσεχτικὴ ματιά στὰ πρώτα τοῦ παιδιοῦ μαθήματα, στὴ διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων. Στὰ σκολεῖά μας καὶ στὸ ἔργο τῆς διδασκαλίας τῶν γραμμάτων παρατηρεῖται ἕνα φαινόμενον ξεχωριστὸ ποῦ δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ σὲ κανέν' ἄλλο ἔθνος καὶ ποῦ μὲ τὸ νὰ παρέχῃ στὸ ἔργο αὐτὸ δυσκολία σημαντικὴ συντελεῖ, κοντὰ στ' ἄλλα, τὸ βάσανο καὶ τὴν τυραννίαν τῶν δυστυχιζομένων μικρῶν μας. Παντοῦ ἄλλοῦ εἶναι γνωστὸ πῶς κ' ἡ γραφτὴ γλῶσσα κ' ἡ μιλούμενη, ἡ λαλιὰ, στηρίζονται ἀπάνω στοὺς ἰδίους φωνολογικούς νόμους καὶ στὴν ἰδία φτογγολογία. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ βρῆς στὴ γραφτὴ γλῶσσα συνδυασμοὺς γραμμάτων, ποῦ δὲν ἀπαντιοῦνται καὶ στὸν προφορικὸ λόγο καὶ ποῦ γι' αὐτὴ τὴν αἰτία εἶναι, ὡς ἀσυνείθιστοι κ' ἀφύσικοι, πάρα πολὺ δύσκολοι. Τὰ φωνητικὰ ὄργανα τοῦ Ρωμιῦ καὶ μάλιστα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ μας μὲ δυσκολία μποροῦν νὰ προφέρουν κ' εἶναι σὰν ἀδύνατο νὰ συνειθίσουν ποτέ σ' αὐτὰ τῶν γραμμάτων τὰ ζευγαρώματα, ἀνύπαρξα στὴ ζωντανὴν δημοτικὴν: χθ, σθ, σχ, φθ, πτ, νθ, κτ, γχ, γξ, μθ, φθ (εὐς), κτρ, νθρ, μθρ, μθλ, φθθ (θραυσεῖς), κ.τ.λ. Ἀπόδειξιν πῶς καὶ τοὺς πὺρ γραμματισμένους καὶ στὶς πὺρ ἐπίσημας ὁμιλίαις τους, μ' ὄλη τὴν προσοχὴ ποῦ καταβάλλουνε, τοὺς ξεφεύγουνε τὰ: ἀστενής, τὸν ἀνκντρον, χτηματικὸς κ.τ.τ. Τὴν ἄσπερ γίνεται στὸ σκολεῖο εἶναι ἀπερίγραφο. Ὁ ἕνας μαθητὴς εἶναι ἀδύνατο νὰ σοῦ προφέρῃ τὸ βασιλεὺς φθ, κ' ἄλλοτε

* Κοιτάξε φύλλα 350, 352 καὶ 370.